

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

ВПЛИВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ НА СТАН ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ-СИРИТ

К.В. Хлебцевич, Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Питання про стан здоров'я дітей, що виховуються в дитячих будинках, до теперішнього часу мало вивчене. Ця проблема дуже актуальна, оскільки число дітей-сиріт і дітей, що залишилися без піклування батьків, продовжує рости. Тому треба поліпшити та вдосконалити вже існуючу систему виховання дітей-сиріт в умовах загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: здоров'я дітей-сиріт, формування здорового способу життя, мотивація до занять фізичною культурою і спортом, школа-інтернат.

Вступ. Виховання здорового молодого покоління — є важливою національною проблемою, одним з пріоритетних напрямів діяльності закладів освіти України. Закон України «Про загальну середню освіту», Державні стандарти середньої освіти одним із головних визначають завдання збереження і зміцнення фізичного, психічного і соціального здоров'я учнів, виховання в них свідомого становлення до власного здоров'я.

Проблема формування здорового способу життя людини достатньо широко досліджується в різних фахових позиціях. Окремі питання збереження і зміцнення здоров'я вихованців інтернатних закладів висвітлені в наукових працях [2, 3, 4, 6 та ін.].

Фізична культура є ефективним засобом покращення здоров'я. Фахівці стверджують, що низькі показники фізичного стану частіше відбуваються не за рахунок погіршення стану всіх систем організму, а в результаті зниження їх фізичної активності [1, 5].

Дослідження даної проблеми входять до зведеного плану НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2001—2005 р.р. Державного комітету України з фізичної культури і спорту за проблемою 2.1.6 «Вдосконалення процесу фізичного виховання в навчальних закладах».

Специфіка контингенту вихованців закладів інтернатного типу та умов, в яких вони перебувають продовж шкільних років, вимагають вибору певних шляхів, засобів, форм і методів роботи вчителів загальноосвітніх шкіл. Актуальність проблеми та недостатнє її висвітлення зумовили **мету досліджень:** визначити цільові установки занять фізичною культурою та її завдання, які витікають з необхідності формування здорового способу життя дітей-сиріт.

Методика дослідження. Стан здоров'я та проблеми формування здорового способу життя дітей-сиріт ми виявляли під час аналізу спеціальної

літератури. У дослідженні також були визначені домінуючі цілі до занять фізичною культурою і спортом за методиками О.В. Шаболтоса «Мотиви занять спортом» й В.І. Тропінкова «Вивчення мотивів занять спортом».

Дослідження проводилися з дітьми-сиротами середнього і старшого шкільного віку Харківського обласного загальноосвітнього інтернату №4 зі школою I ступеня для дітей-сиріт і дітей, що залишилися без опіки батьків.

Результати дослідження. Узагальнення даних літературних джерел, стосовно життєдіяльності дітей-сиріт, дає можливість стверджувати що вихованці закладів інтернатного типу відрізняються від своїх однолітків, які виховуються в сім'ях за рядом показників: зниженим фізичним розвитком, захворюваністю; недостатнім розвитком фізичних і психічних якостей, нижчою мотивацією до занять фізичною культурою [3, 4, 6].

По-перше школа-інтернат — це заклад закритого (напівзакритого) типу, в якому сфера спілкування й діяльності вихованців обмежена, що гальмує процеси їх інтелектуального розвитку й соціалізації; тут має місце надмірна заорганізованість, що негативно позначається на вихованні у школярів самостійності, відповідальності, активності тощо.

Вивчення проблеми становлення і формування особистості в інтернатних закладах свідчить про несприятливий психічний розвиток дітей у закритих установах. У дітей, які живуть в умовах фактичної відсутності батьківського піклування спостерігається порушення фізичного і психічного здоров'я, деформація особистості, розвиток асоціальних установок, неспроможність протидіяти негативному сторонньому впливу.

Наші дослідження довели, що для успішного вирішення завдань формування в учнів здорового

способу життя необхідно дотримання таких педагогічних умов: виховання позитивного ставлення до здоров'я, формування в учнів вмінь і навичок здорового способу життя шляхом залучення їх до позанавчальної діяльності, умов для підтримки і зміцнення здоров'я дітей.

Психологи та педагоги вказують на недостатність мотиваційної сфери, нерозвиненість емоційно-вольових характеристик. Багатьом дітям, що виховуються в закладах інтернатного типу, невідомі поняття обов'язку, відповідальності, честі, добра, справедливості тощо. У ставленні до різних видів діяльності діти-сироти віддають перевагу розвагам, займаються байдикуванням, безцілним вештанням. До навчання, як правило, ставляться безвідповідально, уникають участі у роботі предметних гуртків, клубів за інтересами, у позаурочних пізнавальних закладах.

Тому, одним з необхідних засобів формування здорового способу життя мають бути заняття фізичною культурою у різних формах — від щоденної гімнастики до серйозних спортивних тренувань.

Серед осіб, які займаються фізичною культурою, основними мотивами є: укріплення здоров'я, отримання задоволення від занять (приємне проведення часу), спілкування.

У той же час, у дітей-сиріт, які займаються спортом та фізичною культурою домінує соціально-моральний мотив, що прямує до успіху своєї команди, за ради якої треба тренуватися та мати добрі стосунки з партнером та тренером. У меншій мірі виявляються мотиви емоційного задоволення, соціально-емоційний і спортивно-пізнавальний. Також у дітей позбавлених батьківського піклуван-

ня проявляється громадсько-патріотичний мотив, який веде до прагнення спортивної досконалості для успішного виступу на змаганнях.

Однією з основних складових успіху залучення дітей-сиріт до занять фізичною культурою та спортом є емоційний настрій учня. Він залежить від його самопочуття в інтернаті, в класі, у гуртожитку. Від того, як організовано педагогічне середовище, залежить їх бажання і здатність переносити фізичні навантаження.

Нами було виявлено причини прагнення дітей, які виховуються в умовах закладів інтернатного типу щодо занять фізичною культурою та спортом. Головними з них є: потреба у схваленні, естетичного задоволення і гострих відчуттів, розвиток характеру і психічних якостей й колективна направленість. Цих дітей менше цікавить здоров'я і покращення самопочуття, а причина матеріальних благ також не всіх зацікавлює (рис. 1).

У більшості шкіл-інтернатів слабкі психологічні служби, які не мають суттєвого впливу на процес формування здоров'я учнів. Це одна з причин того, що саме ці сфери здоров'я слабо розвиваються.

У формуванні мотивації на здоровий спосіб життя значна роль відводиться ідеалу, прикладу авторитетних людей. Зважаючи на те, що коло спілкування вихованців інтернатів більш обмежена ніж учнів, які проживають в сім'ях, велике значення має особистий приклад людей, які їх оточують. А це вчителі, вихователі, медики та інші члени педагогічного колективу. На жаль лише 12% вихователів бачать в дорослих, які їх оточують, таких, що є прикладом дотримання здорового способу життя.

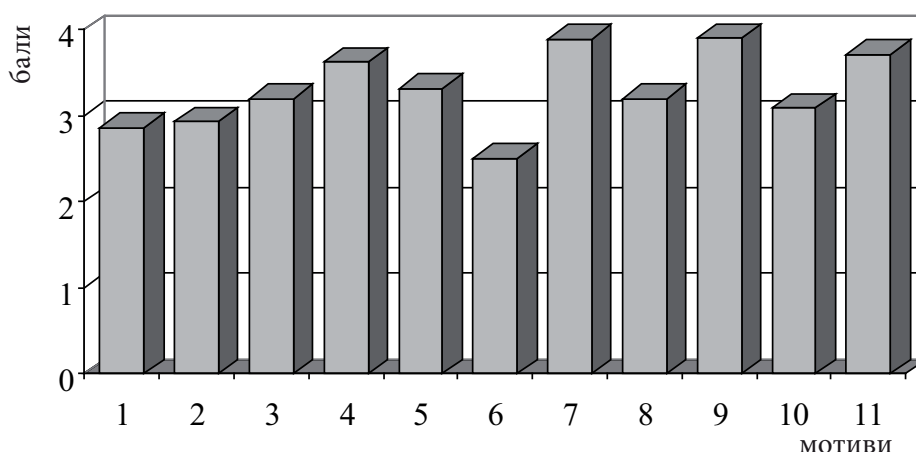

Рис. 1. Мотиви занять фізичною культурою і спортом дітей-сиріт. Мотиви: 1 — загальний; 2 — пізнання; 3 — матеріальних благ; 4 — розвитку характеру і психічних якостей; 5 — фізичного удосконалення; 6 — покращення самовідчуття і здоров'я; 7 — естетичного задоволення й гострих відчуттів; 8 — придбання корисних для життя вмінь і навичок; 9 — потреба у схваленні; 10 — підвищення престижу, бажання слави; 11 — колективна направленість.

У роботі з формування здорового способу життя педагоги використовують традиційні, переважно вербальні форми і методи. Заходи, які проводяться в школах-інтернатах, не запам'ятовуються надовго і не завдають істотного впливу на формування знань, умінь і навичок здорового способу життя.

Отже, заняття фізичною культурою у загальноосвітній школі має відповідати загальним вимогам формування здорового способу життя дітей-сиріт, які навчаються разом з дітьми, які проживають в сім'ях.

Висновки

1. Аналіз літературних джерел показує, що проблема формування здорового способу життя дітей-сиріт є актуальною, в той же час дослідницьких робіт, які стосуються використання засобів фізичної культури і спорту для зміцнення здоров'я, немає.
2. Вивчення факторів, які визначають розвиток свідомого сприйняття підлітками фізичної культури і спорту, дозволив виявити закономірності будови системи формування позитивної мотивації у дітей-сиріт до систематичних занять фізичними вправами, спортом та здоровим способом життя.
3. Для успішного здійснення виховання здорового молодого покоління необхідно, щоб вимоги, первісно висунені вчителем, в по-

дальшому виступали як вимоги, які учень сам застосовує до власних дій, щодо зміцнення свого здоров'я.

Список літератури

1. Асадова О.Р., Ларюшкіна З.П., Сокоринська В.Я., Шемчак І.А. Шляхи підвищення ефективності фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп // 36. наук. праць II міжнар. наук.-практ. конф. «Фізична культура, спорт і здоров'я нації». — Вінниця, 1996. — Ч.1. — С. 107.
2. Вихованці інтернатів про себе і своє життя / О.М. Балакірева (кер.авт.кол.), О.О. Яременко, Н.П. Дудар та ін. — К.: Український ін-т соціальних досліджень, 2000. — Кн.1. — 134 с.
3. Кобзар Б.С., Постовойтов Є.П. Специфіка позаурочної виховної роботи з учнями шкіл-інтернатів для дітей-сиріт та дітей, які залишилися без піклування батьків. — К.: Стило, 1997. — 231 с.
4. Кобринський М.Е. Образ жизни как фактор формирования личности воспитанников интернатных учреждений: Автореф. дис... канд. пед. наук. — Минск, 1992. — 18 с.
5. Ніцеля О. Вплив фізичного навантаження на стан здорової функції // Молода сплртивна наука України. 36. наук. статей з галузі фізичної культури та спорту. Львів: ЛДІФК, 2000. — Вип. 4. — С. 328—330.
6. Яковенко В.С. Дитина сирота: розвиток, виховання, усиновлення. — Кіровоград, 1997. — 173 с.

Надійшла до редакції 18.12.2006. .

Khlebceovich K.V. Influence of physical education on the state of health of children-orphan.

A question about the state of health of the children educated in boarding-houses up to the present time is little studied. This problem is very actual, as the number of children-orphan and children remaining without the care of parents continues to grow. It is therefore needed to improve and perfect the already existing system of education of children-orphan in the conditions of general schools.

Key words: children-orphan, forming of healthy way of life, motivation of employment by a physical culture and sport, boarding-school.

Хлебцевич Е.В. Влияние физического воспитания на состояние здоровья детей-сирот.

Вопрос о состоянии здоровья детей, воспитывающихся в детских домах, до настоящего времени мало изучен. Эта проблема очень актуальна, поскольку число детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, продолжает расти. Поэтому нужно улучшить и усовершенствовать уже существующую систему воспитания детей-сирот в условиях общеобразовательных школ.

Ключевые слова: дети-сироты, формирование здорового образа жизни, мотивация занятия физической культурой и спортом, школа-интернат.